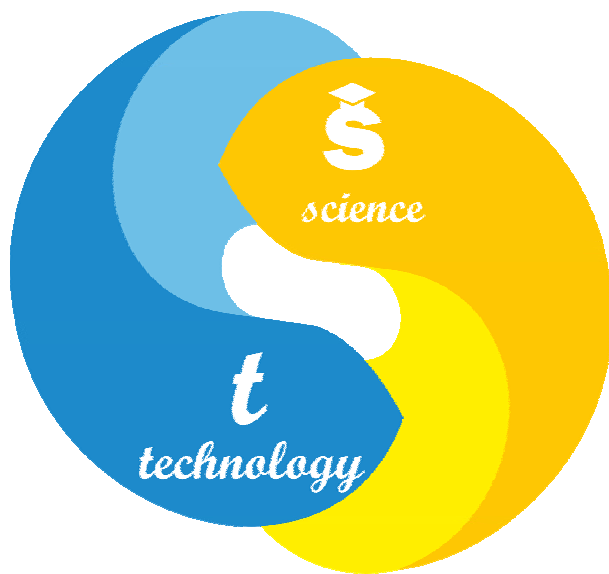

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І
ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ІНСТИТУТ ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ»**

**ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
КАФЕДРИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

**Збірник наукових праць
Випуск 5**

Дніпро УДУНТ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ
І ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ІНСТИТУТ ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС
ТЕХНОЛОГІЙ»

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

КАФЕДРИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 5

Дніпро УДУНТ 2023

Рекомендовано Вченою радою Українського державного університету науки і технологій: протокол № 2 від 04.10.2023.

В 90 Вчені записки кафедри документознавства та інформаційної діяльності (КДІД): зб. наук. праць. Вип. 5 / ред. кол.: О. В. Михайлюк (голова ред. кол.) та ін. Д.: УДУНТ, 2023. 120 с.

Досліджено питання документознавства, інформаційної діяльності та керування персоналом підприємства в історико-культурному та соціально-комунікативному контекстах, вивчено роботу архівних, бібліотечних, інформаційних тощо установ. Збірник побудовано на матеріалах роботи кафедр гуманітарного та суспільного профілю ННІ «ІПБТ» УДУНТ та інших споріднених ЗВО.

Для документознавців-фахівців, викладачів вищих, середніх спеціальних навчальних закладів, аспірантів та студентів-документознавців.

Редакційна колегія:

д-р іст. наук, проф. **О. В. Михайлюк**

(голова редакційної колегії),

канд. тех. наук **О. В. Іващенко**

канд. філол. наук, доц. **К. А. Прокоф'єва**

(заступник голови редакційної колегії, відповідальний секретар),

канд. пед. наук **О. М. Решетілова**

канд. іст. наук, доц. **С. В. Савченко**

Рецензенти:

д-р філос. наук, проф. **В. І. Палагута**

(професор кафедри філософії та педагогіки НТУ «Дніпровська політехніка»),

д-р філос. наук, проф. **О. В. Халапсіс**

(завідувач кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

ЗМІСТ

СТАТТІ

О. П. Лучанінова НОВЕ ПЕДАГОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЯК ВИМОГА ЧАСУ	6
О. О. Федотова ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ	11
К. А. Прокоф'єва ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ	19
І. М. Безена ШКІЛЬНИЙ ПІДРУЧНИК З ІСТОРІЇ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТВОРЕННЯ ТА ЕКСПЕРТИЗИ	32
Н. Г. Мосюкова ХРИСТИЯНСЬКІ ЦЕРКВИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ В КІНЦІ 40-Х РОКІВ ХХ СТОРІЧЧЯ	40
К. А. Прокоф'єва, Ю. С. Нікітчук ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ	43
М. С. Дубов ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ЗАКОНУ «ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПРОГРАМУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ»)	48
О. М. Решетілова ОСОБЛИВОСТІ МОВИ І СТИЛЮ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКУМЕНТА В ГАЛУЗІ СУДОЧИНСТВА	53
І. Ю. Богданова, Я. В. Дорошук, О. С. Шаповал ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	59
О. М. Решетілова, А. О. Соломчак ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ У КАДРОВОМУ ДІЛОВОДСТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	66

11. Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження від 08 листопада 2017 р. № 797-р: [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#Text.
12. Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р: [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p#Text.
13. Шимченко Л. Становлення е-урядування в Україні: реалії сьогодення // Соціум. Документ. Комунікація. Сер. Історичні науки. 2018. Вип. 6. С. 248-267.

Надійшло до редколегії 31.03.2023, прорецензовано та рекомендовано до друку доц. Іващенко О.В.

УДК 002:811.161.2+321

О. М. Решетілова
(Дніпро)

ОСОБЛИВОСТІ МОВИ І СТИЛЮ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКУМЕНТА В ГАЛУЗІ СУДОЧИНСТВА

Розглядаються мовні та стильові особливості процесуального документа, які є важливими для законного прийняття судового рішення.

Ключові слова: правова інформація, процесуальний документ, державна мова, мовний стиль.

Linguistic and stylistic features of the procedural document are considered, which are important for the legal adoption of a court decision.

Key words: legal information, procedural document, state language, language style.

Одним із обов'язкових елементів будь-якої діяльності – правової, управлінської, адміністративної тощо – є фіксація інформації, оскільки отримувати, передавати на відстань, зберігати в часі її можна тільки попередньо зафіксувавши. Матеріальними носіями інформації, що фіксується, є документи, які є засобом закріплення людиною за допомогою письмової мови, або яких-небудь знаків чи символів, а також іншими засобами на спеціальному матеріальному носії інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності, зовнішньо-предметної чи розумової діяльності людини, її плани, наміри, рішення та дії.

Враховуючи велику кількість документів, у контексті досліджуваного питання, необхідно надати характеристику процесуальним документам, які створюються під час судового розгляду. Перебуваючи у нерозривній єдності з процесуальною дією або рішенням, процесуальний документ відображає їх зміст та форму, засвідчує хід та результати, а також характеризується специфічним стилем викладення тощо. Такий документ відіграє суттєву роль у судовому процесі та здійсненні правосуддя, слугує засобом реалізації учасниками процесу своїх прав та законних інтересів, є однією з гарантій їх захисту.

Процесуальний документ незмінно є найважливішим елементом процесуальної форми, яка покликана:

- по-перше, доводити до відома юридично значимі факти, закріплювати та засвідчувати отримані фактичні дані;
- по-друге, слугувати засобом реалізації учасниками процесу своїх прав та обов'язків;
- по-третє, бути гарантією законності.

При складанні процесуальних документів під час судового засідання особливе місце займає їх мова та стиль. Так, мова є єдиним засобом вираження думок людини, тому необхідною умовою культурного й грамотного мовлення є вміння у кожному конкретному випадку користуватися найбільш виразними мовними засобами.

Процесуальні документи, що складаються під час судового розгляду характеризуються спеціальною формою та способом викладу тексту, а тому їх якість багато в чому залежить від уміння правильно користуватися мовними засобами і дотримуватися правил їх вживання. Так, процесуальні документи, що використовуються при судовому розгляді обов'язково характеризуються наступними ознаками:

- вони мають офіційний характер;
- мають спосіб вираження і закріплення (технічний, машинописний, письмовий);
- не мають єдиної процесуальної форми і єдиного змісту, все залежить від значення конкретного процесуального акта;
- форма і зміст процесуального акта знаходяться у цілісній залежності;

- зміст процесуального акта залежить від норми, яка застосовується у певній стадії процесу;

- процесуальні форми документів суворо зумовлені діями учасників процесу та закріплені у законі.

Кожен із процесуальних документів при здійсненні судочинства має своє функціональне призначення на кожній стадії судового процесу, тобто має свої вимоги відносно процесуальної форми та змісту.

Чинне процесуальне законодавство України приділяє особливу увагу складанню процесуальних документів, оскільки закріплення інформації в тих чи інших документах сприятиме встановленню істини у справі та прийняттю законних і справедливих рішень. Таким чином, кожне процесуальне рішення повинно бути точно і ретельно оформлено у відповідному процесуальному документі, який тягне за собою певні юридично-значущі наслідки.

Характеризуючи мову та стиль процесуальних документів, необхідно зазначити, що найважливіша частина серед завдань процесуальної діяльності припадає на збирання, фіксацію, перевірку і оцінку доказів. У процесі цієї діяльності з'ясовуються факти реальної дійсності – обставини, що підлягають доказуванню, які фіксуються в знаковій формі у порядку, передбаченому чинним процесуальним законодавством, у відповідних процесуальних документах.

Так, згідно Закону України «Про судоустрій та статус суддів», судочинство і діловодство в судах України провадиться державною мовою. Суди забезпечують рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою. Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють [5]. Здійснення судочинства державною мовою означає, що суд у спілкуванні з учасниками цивільного судочинства застосовує українську мову. За загальним правилом, учасники цивільного процесу в межах цивільного процесу також повинні використовувати українську мову. Це стосується як усного, так і письмового спілкування (через складення судових рішень, повісток та інших процесуальних документів).

Судові документи, тобто документи, які складає суд чи службовці апарату суду (судові повістки, судові рішення, виконавчі листи, журнал судового засідання, протоколи про вчинення окремих процесуальних дій тощо), мають бути викладені державною мовою. Переклад судових документів для

особи, яка не володіє державною мовою, здійснює перекладач відповідно до домовленості між ним і цією особою [1, с. 49].

Відповідно до п. 1.4 «Інструкції з діловодства у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, апеляційному суді автономної республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ», затвердженій наказом Державної судової адміністрації № 173 від 17.12.2013, діловодство в суді ведеться державною мовою. Іноземною мовою можуть викладатися документи суду, які адресуються судом безпосередньо до міжнародної або іноземної організації, підприємства, установи чи посадовій особі. У діловодстві суду можуть використовуватися вхідні документи, викладені іноземною мовою, відповідно до вимог чинного законодавства [2].

У процесуальних актах (документах) необхідна інформація може бути зафіксована різними способами: рукописним, машинописним, друкарським, а також з допомогою креслень, графічних зображень, малюнків тощо. Виготовлення процесуальних актів з фіксацією у них необхідної для правильного вирішення справи інформації називається документуванням [4, с.46].

У загальному значенні процесуальні документи – це складені й оформлені в порядку, передбаченому процесуальним законодавством України, процесуальні дії, що в подальшому є носіями певної інформації. До процесуальних документів можливо віднести протоколи, постанови, доручення, повідомлення, обвинувальні акти, судові рішення, апеляційні та касаційні скарги, апеляційні та касаційні провадження, ухвали тощо.

Однак, документування судових засідань є специфічною стадією судового провадження, яка характеризується особливими процесуальними документами, які забезпечують повну та всебічну фіксацію судового засідання. Зокрема, фіксація судового засідання здійснюється технічними засобами, що включає в себе створення фонограми судового процесу (судового засідання) та покликане забезпечити повне і всебічне документування всіх дій, що здійснюються під час судового розгляду справи.

Крім того, належну увагу слід приділити журналу судового засідання та протоколу судового засідання як документам, що ведуться в суді у порядку здійснення цивільного, кримінального, адміністративного та господарського судочинства, одночасно з технічним фіксуванням судового засідання за

допомогою спеціальної програми звукового запису. Так, підготовка документа певного виду вимагає дотримання певних, тільки йому властивих вимог щодо способу і манери викладу. Крім того, особливу увагу слід приділити остаточним рішенням, що приймаються суддями, які створюються на основі протоколів судових засідань, журналу судового засідання та звукозапису судових засідань. У цьому аспекті, використання документування судових засідань покликане забезпечити винесення законного та об'єктивного рішення суддею для кожної конкретної справи.

Специфіка юридичного письмового оформлення полягає, по-перше, в особливих вимогах до підбору слів, які повинні забезпечити чіткість і ясність тексту; по-друге, у дотриманні законів логіки при викладі матеріалу; по-третє, в жорстких вимогах до оформлення деяких видів документів та їх структури. Тому стосовно юридичної мови часто говорять про простоту стилю. Зокрема, при цьому мається на увазі відсутність у процесуальних документах літературних висловів і складних синтаксичних конструкцій.

Варто зазначити, що «стиль» із латинської мови у буквальному значенні – це «загострена паличка для написання». Так, стиль документування судових засідань характеризується стислістю та лаконічністю, оскільки весь судовий процес фіксується технічним засобом, а заповнення протоколу та журналу судового засідання є лише допоміжним процесуальним аспектом при здійсненні документування судових засідань, та покликаний забезпечити швидко винесенню законного рішення.

Офіційно-діловий стиль процесуальних документів, на яких фіксується судовий процес, характеризується передусім сукупністю таких основних стильових рис (одночасно й вимог до нормативно-правових актів): офіційність, точність, однозначність, лаконічність, стандартизованість (термінології, синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше; структури документа), зрозумілість, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, суворості нормативності на всіх мовних рівнях, настановчо-інформативний характер приписів, безособовість, узагальненість, стилістична однорідність, вмотивованість, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність образності та індивідуально-авторських рис.

Характеризуючи офіційно-діловий стиль фіксування судового засідання необхідно відзначити, що документи, на яких письмово фіксується судове засідання, мають бути складені відповідно до встановленої форми, бути

бездоганно відредагованими та оформленими. Це виражається у постійному контролі секретаря судового засідання за їх змістом; штучному відокремленні однієї думки від іншої, поділі всього тексту на абзаци для зручності наступного сприйняття; виправленні можливих мовленнєвих помилок.

Важливою ознакою процесуальних документів є їх логічність – послідовність, відсутність суперечностей. Процесуальний документ має бути викладений у чіткій логічній послідовності: кожна наступна його частина повинна бути продовженням попередньої та закономірно впливати із неї. Логічність виключає суперечливість, непослідовність викладення, нечіткість висновків і рішень.

Вищевказані ознаки процесуальних документів, в тому числі, покликані забезпечити дисциплінованість і відповідальність учасників судового процесу, формування певної етики поведінки під час здійснення правосуддя, запобігання можливості порушенню порядку вчинення процесуальних дій шляхом нехтуванням загальними принципами судочинства тощо.

Мова права це мова офіційного документа, що виражає волю колективу, суспільства, має державно-владний характер і чітко визначену офіційну форму [3, с. 315]. Цілком очевидно, що права без мови немає і бути не може, а мові права притаманні свої особливості та навіть закони, які і з'ясовують учені-мовознавці.

Отже, документування судового засідання має специфічну мову та стиль процесуальних документів, які відповідають загальним ознакам процесуальних документів, характеризуються лаконічністю, точністю, стислістю та однозначністю, що є необхідним для ефективного та законного прийняття судового рішення. Дослідження і вдосконалення у подальшому мови та стилю процесуальних документів у судових справах має дуже велике значення для забезпечення охорони прав і свобод громадянина, а також буде сприяти якісній роботі судів різної юрисдикції.

Бібліографія

1. Гордовенко В. Принцип державної мови судочинства і діловодства в судах України: проблеми правозастосування // Питання судоустрою. Вісник №4 (67). 2011. С. 162.
2. Діловодство у місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, апеляційному суді автономної

республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ: Офіційне видання. К., 2013.

3. Перунова О. М. Протокол судового засідання як процесуальний документ // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць. 2003. № 2. С. 313-321.

4. Писаренко Л. М. Мова і стиль, логіка і зміст процесуальних документів: метод. рекомендації. О., 1999.

5. Україна. Верховна Рада. Про судоустрій і статус суддів: Закон. Офіційне видання. К., 2010.

Надійшло до редколегії 21.09.2023, прорецензовано та рекомендовано до друку доц. Прокоф'євою К.А.

УДК 007:002+005:316.77

І. Ю. Богданова, Я. В. Дорошук, О. С. Шаповал
(Дніпро)

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОСНОВА КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Аналізується сучасний період розвитку суспільства як інформаційно-комунікаційне середовище взаємодії людини і документа.

Ключові слова: суспільство, документ, інформація, інформаційне суспільство, комунікація.

The modern period of society's development is analyzed as an information and communication environment of interaction between a person and a document.

Key words: society, document, information, information society, communication.

Сучасний період розвитку цивілізації характеризується переходом від індустріального суспільства до суспільства інформаційного. Інформація – основний об'єкт сучасного суспільства, тож її роль сьогодні величезна. Сам термін «інформація» походить від латинського "informatio", що визначається як роз'яснення, повідомлення.

Багато авторів дають своє визначення терміну «інформація». Наприклад, О.В. Матвієнко вважає, що інформація – це властивість речі [2, с.34]. Але, так би мовити, не первинна, а вторинна. Тобто інформація притаманна тільки потенційно тій речі, що її несе, це тільки її можливість. Неречова (нематеріальна) природа інформації іноді подається як доказ її ідеального характеру. У загальному випадку це помилково, оскільки властивості можуть

Наукове видання

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
кафедри документознавства та інформаційної діяльності
(КДІД)
ННІ «ІПБТ» УДУНТ
Збірник наукових праць

Випуск 5

Підписано до друку 30.10.2023. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк
плоский. Облік.-вид. арк. 6,2. Умов. друк. арк. 6,34. Замовлення № 120

Навчально-науковий інститут
«Інститут промислових та бізнес технологій»
Українського державного університету науки і технологій
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 4

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності УДУНТ